

„ORTOGRAFIA”

Prezentacja przedstawia zasady:

- Pisowni wyrazów z literą **ó** i **u**
- Pisowni wyrazów z literą **rz** i **ź**
- Pisowni wyrazów z literą **h** i **ch**

Kiedy piszemy „Ó”

Ó wymienia się w **o, a, e** :

- mr**ó**z-mr**o**zy
- k**ó**zka-k**o**za
- ogr**ó**d-ogr**o**dy
- pi**ó**rko-pier**e**

Ó piszemy również w zakończeniach wyrazów:

- ówka,
- ówna, np.:

• mrówka, temperówka, końcówka, wskazówka,
kartkówka, kreskówka.

• równa, główna, cesarzówna, sołtysówna.

Ó piszemy także w niektórych wyrazach na początku

- Ósemka
- Ósmy
- Ów
- Ówczesny
- Ówdzie

Uwaga: Litera Ó nie występuje nigdy na końcu wyrazu!!!

Kiedy piszemy „U”

Literę **U** piszemy w większości polskich wyrazów, np.:

- bułka
- umowa
- ulica
- kupować
- dużo
- chudy

U piszemy również w wielu przyrostkach:

- ula**, np. Krasula
- ulec**, np. hamulec
- unek**, np. podarunek
- unia**, np. ciotunia
- uszek**, np. dzbanuszek
- usia**, np. mamusia

Kiedy piszemy „RZ”

Połączenie literowe **RZ** piszemy po spółgłoskach:

b, p, k, g, t, d, ch, j, w, np.:

- **br**zoza
- **pr**zyjaźń
- **gr**zmot
- **str**zała
- **ch**rzan
- **wr**zask

RZ piszemy, gdy wymienia się w
„r”:

- mar**rz**ec – mar**r**ca
- leka**rz** – leka**r**stwo
- harce**rz** – harce**r**ski
- mor**z**e – mor**r**ski

Połączenie literowe **RZ**

przykłady:

• **prze**bój, **brzo**za, **krzy**ż, **grzy**b, **brzy**dula, doj**rza**ły, w**rz**osy,
d**rz**ewo, w**rz**esień, **krzy**czeć, d**rz**emać, **trze**ba, **prze**pływać,
ja**rz**ębina, chr**z**an, **krze**w.

Uwaga!

Pamiętaj o wyjątkach!

- p**S**zenica
- buk**SZ**pan
- p**SZ**czoła

Kiedy stosujemy „Ż”

Ż gdy wymienia się w:
g, dz, h, z, ż lub *s*, np.:

- pienię**ż**ny – pienią**d**ze
- dru**ż**yna – dru**h**
- księ**ż**a – ksią**d**z
- krą**ż**ek – krą**g**
- śnie**ż**ek - śnie**g**

Są również wyrazy z **ż** niewymiennym:

- ż**agiel
- ż**aba
- ż**arówka
- ż**ółw
- ż**art
- wie**ż**a
- wyobra**ż**enie
- wra**ż**liwy
- ż**yrafa

Zasady pisowni litery „H”

H występuje jedynie w wyrazach obcego pochodzenia, np.:

- hak
- hałas
- harmonia
- herbata
- humor
- historia

Połączenie literowe „CH”

CH gdy wymienia się na **sz**, np.:

• **uch**o-u**sz**ko

• mu**ch**a-mu**sz**ka

Po literze **s**, np.:

• **sch**ron

• **sch**emat

• **sch**ody

CH zawsze na końcu wyrazów z
wyjątkiem wyrazu **druh**, np.:

•na półka**ch**

•kieli**ch**

•da**ch**

•śmie**ch**

•me**ch**

1. Obejrzyjcie ilustrację i postarajcie się zapamiętać jak najwięcej szczegółów. Następnie zamknijcie książkę i napiszcie, co znajduje się na ilustracji.

3. Zwróćcie uwagę, jak **ó** wymienia się na **o**. Jakie inne wyrazy można zapisać w podobny sposób?

ogród
ogrady

kółko
koło

pszczołka
pszczoła

wóz
wozy

Wierszyk ortograficzny

Jeszcze lepsze dla ochłody
niż lód w waflu są... dwa lody!
A kto lubi lody, to
wie, że **ó** się zmienia w **o**.

Agnieszka Frączek

4. Napiszcie zdania z każdym z tych wyrazów.

2. Przeczytajcie tekst. Wskażcie wyrazy z **ó**.

W zagrodzie są dwie małe kózki i duża koza.
Obok stoją krowa z krówką.
Wujek stawia na stół słój miodu.
To miód od pszczoł.

krówka

krówka

ZWRÓĆCIE UWAGĘ

Ó piszemy między innymi wtedy, gdy wymienia się na **o**.

d

blad
dziesiąty
dziewiąty
piąty
rączka

e

bledy
dziesięć
dziewięć
pięć
ręka

ch - sz

blacha - blaszka
brzuch - brzuszek
cicho - ciszej
fartuch - fartuszek
groch - groszek
kożuch - kożuszek
poducha - poduszka
słucha - słyszy

ó - o

łódka - łódzie
ogród - ogrody
pokój - pokoje
sól - solniczka
wieczór - wieczory
wschód - wschodni
zachód - zachodni
zawód - zawody
zbiór - zbiory

rz - r

drukarz - drukarnia
kucharz - kucharka
marynarz - marynarski
powtarzam - powtórka

H wymienne na z, ż, g

Czy wataha druhów się waha?

To blahe!

harmider

Hola, hola
Hultaje!

hataş

huk

Hop!

hiacynt

hamburger

**Hieronim Hops
z Hrubieszowa**

hydrant

hoža Helenka

1. Przyjrzyj się ukazanej scenie. Nadaj jej tytuł, ustal, kiedy i gdzie odbywają się przedstawione sytuacje, wymień bohaterów. Informacje zapisz w zeszycie.

- 2.2.** Wraz z koleżanką lub kolegą z ławki przygotujcie jak najbardziej pomysłowe odpowiedzi na podane pytania.
- Dlaczego hrabina prowadzi na smyczy hienę?
 - Jaką zagadkę rozwiązuje detektyw Hieronim Hops?
 - Po co jeden z bohaterów przebija młotem pneumatycznym chodnik?
 - O czym rozmawia wataha druhów?

Pisownia wyrazów z *ch*

Ch na końcu wyrazu

Jeżeli **ch** szukasz, najlepiej od razu skieruj swoje oczy na koniec wyrazu.

Ch wymienne na *sz*

Tam też **ch** wytropisz, gdzie bez uprzedzenia zaczyna szeleścić i w **sz** się przemienia.

Czas na ćwiczenia

1. Opowiedz, co dzieje się w sklepie przedstawionym na ilustracji. W tym celu użyj jak najwięcej wyrazów z planszy.
2. Jak nazywa się sklep pokazany na rysunku? Wskaż właściwą odpowiedź – tę, w której występuje wyraz z *ch* wymiennym.

☐ U Michała

☐ Groch z Kapustą

☐ Chwila dla Rodziny

☐ Kocham Zakupy

3. Przepisz z planszy do zeszytu wszystkie wyrazy zakończone na *ch*, które jest wymienne. Obok podaj odpowiednie wyrazy z *sz*.

Pisownia wyrazów z ż

Ż niewymienne

Czasem **ż** nas przyprawia o silny ból głowy:
stoi w słowie uparcie
niczym żołnierz na warcie,
choć o żadnej wymianie nie może być mowy.

Ż po l, ł, r, n

Ż z kropką użyj, bez zbędnej już troski,
gdy przed nim takie wystąpią spółgłoski:
l, bo gdy ulży, od razu mi lżej,
ł, bo małżeństwo małże dziś zje,
r, bo na mrozie sierżant dziś drży,
n, bo oranżadę inżynier chce pić.

4. Przepisz zdania do zeszytu i uzupełnij je brakującymi wyrazami z planszy. Następnie podkreśl wyrazy z **ż** niewyminnym.

Wesoła [?] rzuca w inne dzieci [?].

Jeden z łyżwiarzy ma na sobie [?], a inny – [?].

5. Którym z podanych haseł najlepiej, Twoim zdaniem, zatytułować przedstawioną ilustrację?

Uzasadnij swój wybór w zeszycie. Zaczynj słowami: *Przedstawiona ilustracja może mieć tytuł*

[?], ponieważ [?].

„Ferie z żartem”

„Zimowy pejzaż”

„Przygoda łyżwiarzy”

„Sporty drużynowe”

Pisownia wyrazów z rz

Rz wymienne na r
Rz zawsze pisz bez wątpienia,
 kiedy na **r** się wymienia.

Rz wymienne na r
Rz zawsze pisz bez wątpienia,
 kiedy na **r** się wymienia.

Rz po spółgłoskach
Pisz też **rz**, gdy chcesz, do woli,
jeśli po spółgłoskach stoi:
b, p, d oraz **t**,
g, k, ch, j i **w**.

Rz po spółgłoskach
Pisz też **rz**, gdy chcesz, do woli,
jeśli po spółgłoskach stoi:
b, p, d oraz **t**,
g, k, ch, j i **w**.

Rz po spółgłoskach
Pisz też **rz**, gdy chcesz, do woli,
jeśli po spółgłoskach stoi:
b, p, d oraz **t**,
g, k, ch, j i **w**.

Czas na ćwiczenia

1. Zapisz w zeszytach odpowiedzi na pytania. Wykorzystaj słownictwo zamieszczone na ilustracji. Podkreśl słowa z rz, których pisowni nie objaśnia żadna reguła.
- Jakie dania niesie kelner?
 - Co znajdowało się na stole klientki spadającej z krzesła?
 - Jakie zwierzę śpi w restauracji?
 - Jakie produkty znajdują się w kuchni Kazimierza?
 - Z czego korzysta kucharz, aby zaplanować swoją pracę?
 - Jak nazywa się inaczej szefa kuchni, który doskonale opanował sztukę kulinarną?

Pisownia wyrazów z ó

Ó niewymienne

Zapamiętaj na zawsze,
bo rady to cenne,
że **ó** kreskowane,
bywa niewymienne.

3. Wypisz z planszy do zeszytu wszystkie wyrazy z ó wymiennym. Uzasadnij ich pisownię.

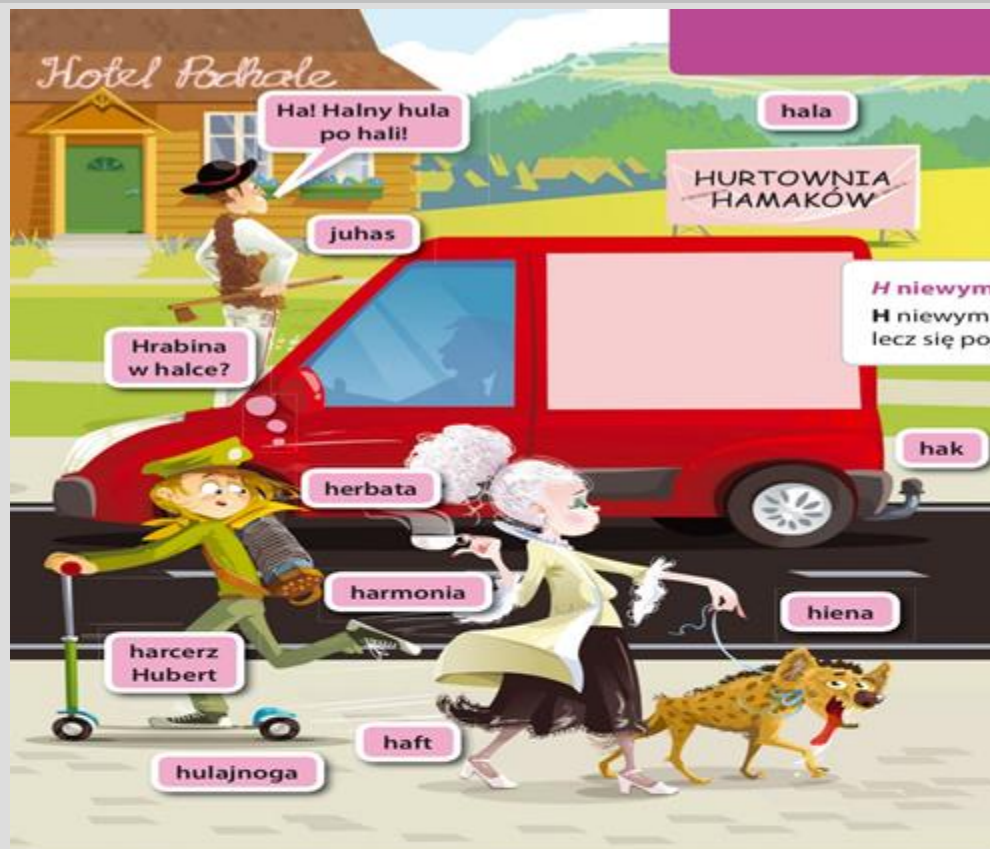
Przykład:

*pszczoł*o*, bo pszczoł*a* lub pszczeł*i**

4. W jaki sposób złotówka dostrzeżona przez baronównę znalazła się na drodze? Ułóż krótką historyjkę, która będzie odpowiedzią na to pytanie. Użyj podanych słów.

stróż, późno, Hrubieszów, wróżka, różdżka

5. Podajcie po trzy przykłady wyrazów zgodnych z poszczególnymi regułami pisowni z ó.

Pisownia wyrazów z h

H niewymienne

H niewymienne nigdzie się nie chowa, lecz się pojawia w wielu różnych słowach.

3. Przerysuj do zeszytu tabelę i wpisz do odpowiednich kolumn hałaśliwe wyrazy z planszy.

Rzeczowniki oznaczające zgłęb i głośne dźwięki	Okrzyki
huk [?] [?]	Ha! [?] [?]

4. Wyobraź sobie, że jesteś detektywem Hieronimem Hopsem. Opowiedz w kilku zdaniach, czego dotyczy prowadzone przez Ciebie śledztwo. Użyj jak najwięcej wyrazów z h zamieszczonych na ilustracji.
5. Napisz kartkę z pozdrowieniami z Podhala. Wykorzystaj wyrazy z h związane z górami.

Pisownia wyrazów z ż

Ż wymienne na g, h, ź, dz, s, z

Ż z kropką pisz bez wątpienia,
kiedy tak się wymienia:
na **s**, bo męski, lecz też mężny,
na **dz**, bo mosiądz, ale mosiężny,
na **z**, bo mróz, ale mrożony,
na **ź**, bo wózić, ale wożony,
na **g**, bo śnieg, ale śnieżynka,
i **h**, bo z druhów będzie drużynka.

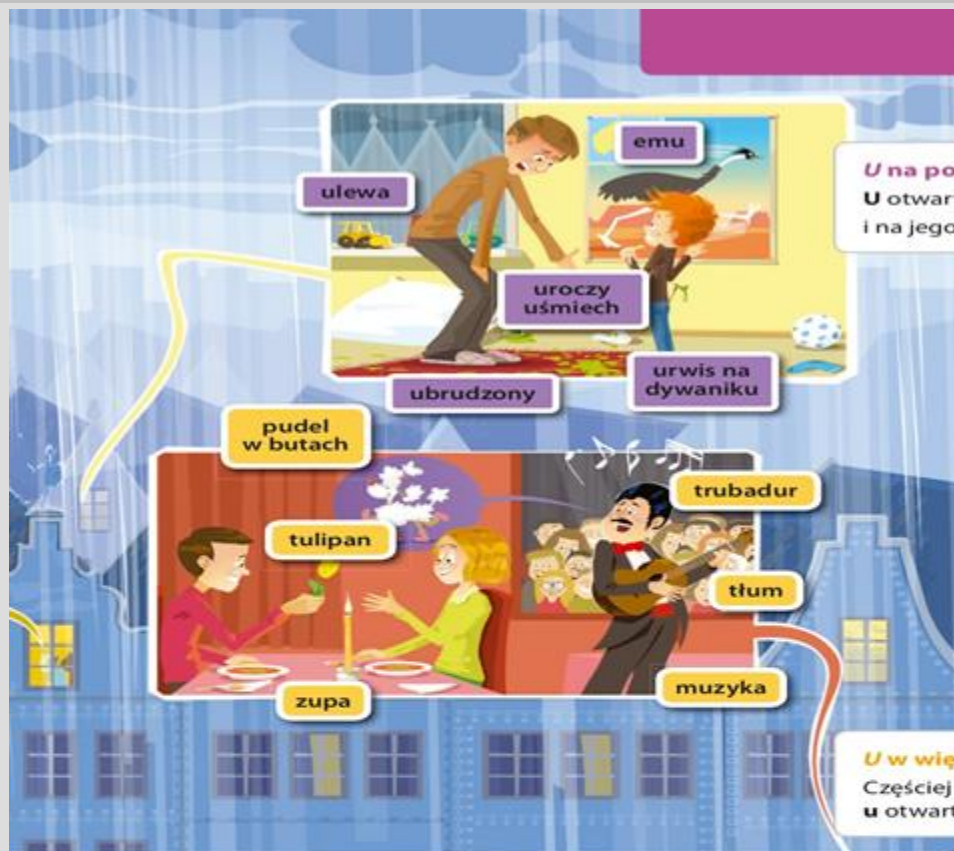

Czas na ćwiczenia

- Opowiedz, co dzieje się na ilustracji – użyj zapisanych na niej słów.
- Do podanych wyrazów dopisz odpowiednie hasła z planszy. Na jakie litery wymieniło się ż w każdej parze?

śnieg – [?]	męski – [?]	obraz – [?]	druh – [?]
wstęga – [?]	paryski – [?]	mroźny – [?]	mosiądz – [?]
- Znajdź na ilustracji trzy wyrazy, w których ż może się wymienić zarówno na z, jak i na ź.

Pisownia wyrazów z u

U na początku i końcu wyrazu
U otwarte się pisze na końcu wyrazu
 i na jego początku: umiesz to od razu!

U w większości wyrazów
 Częściej niż **ó** kreskowane
u otwarte jest pisane.

4. Przepisz do zeszytu podane początki zdań, wstawiając brakujące litery. Następnie dokończ te wypowiedzenia, odwołując się do ilustracji i własnej wyobraźni.
 Per?ka to rat?nek dla mężczyzny z glob?sem na bi?rku, ponieważ...
?śmiechający się do ojca chłopiec interes?je się...
 Tr?badur trzymający instr?ment m?zyczny śpiewa o...
 Pozująca modelka przysł?chuje się...
5. Wyjaśnij pisownię podanych rzeczowników. Które postacie przedstawione na planszy można nazwać tymi wyrazami?

leniuch, łobuz, zgrywus

Pisownia wyrazów z ó

Ó wymienne na o, a, e

Ó kreskowane w zwyczaju to ma, że się wymienia na e, o lub a.

Ó w zakończeniach -ów, -ówka, -ówna

Ó z kreską zawsze wpisuj do słów z końcówką -ówna, -ówka i -ów.

Czas na ćwiczenia

1. Odpowiedz na pytania, korzystając ze słownictwa zgromadzonego na planszy. Odgadnięte wyrazy zapisz w zeszycie. Podkreśl słowa, których pisownię trzeba zapamiętać.

Kto nosi tenisówki?

Co przyciąga uwagę baronówny?

Co kwitnie na krzaku, przy którym zatrzymała się para królewska?

Jaki przysmak królowa zabrała ze sobą na spacer?

2. Co kojarzy Ci się z podanymi słowami? Do każdego zestawu dopisz w zeszycie odpowiedni wyraz z ilustracji.

orzech, ruda – [?]

uszy, marchewka – [?]

fruwanie, dziób – [?]

4. Ustal, jakimi literami – **ch** czy **h** – należy uzupełnić podane wyrazy. Następnie wskaż na planszy postacie, które można określić tymi słowami.

pe[?]owiec, [?]ostessa, za[?]wycona, łakomczu[?]

5. Poszukajcie jeszcze trzech innych produktów zawierających w nazwie **ch**, które można kupić w supermarkecie.
6. Zagrajcie w „Prawda czy fałsz?”. W tym celu ułóżcie po pięć zdań do ilustracji – prawdziwych lub fałszywych. Na zmianę odczytujcie swoje zdania. Druga osoba z pary określa, czy usłyszane stwierdzenie jest prawdziwe, czy – nie.

Pisownia wyrazów z rz

Rz w zakończeniach -arz i -erz, -mistrz i -mierz

Jeśli przed błędem uchronić się chcesz,
pisz **er-zet** w słowach z **-arz, -erz, -mistrz i -mierz**.
Pisowni przez **ż** z kropką jednak wymaga
parę słów, takich jak **papież, garaż, багаż**.

Rz niewymienne

To nie plotka, żart, pogłoska!
Czasem z **rz** masz do czynienia,
choć nie stoi po spółgłoskach
i na **r** się nie wymienia.

- Wynotuj wszystkie wyrazy z **rz** wymiennym znajdujące się na planszy. Do każdego z nich dopisz w zeszycie odpowiednie słowo z **r**, aby uzasadnić pisownię.
- Dlaczego złamała się noga krzesła, na którym siedziała klientka restauracji? Wskaż właściwą odpowiedź – tę, w której występują wyłącznie wyrazy z **rz**. Zapisz ją w zeszycie.

K[?]esło było stare, zu[?]yte i k[?]ywe.

K[?]esło nie wyt[?]ymało cię[?]aru pani Małgo[?]aty.

Nogę k[?]esła p[?]egryzła mysz, która chowa się za możdzie[?]em.

Pisownia wyrazów z u

U w zakończeniach -uj, -uje

W czasownikach **u** zawsze występuje w takich zakończeniach, jak **-uj** oraz **-uje**.

U w zakończeniach

-ulec, -uch, -unek, -us, -usz, -ura

Gdy **-unek, -ulec, -ura, -uch, -us** oraz **-usz**, zawsze **u** otwarte pisz – i już!

Czas na ćwiczenia

1. Odczytaj wyrazy zapisane na ilustracji. Sprawdź w słowniku znaczenie słów, których nie rozumiesz. Zapisz ich definicje w zeszyte.
2. Opowiedz, jak spędzają czas mieszkańcy deszczowego miasta. W swojej wypowiedzi użyj jak najwięcej wyrazów z **u** podanych na planszy.
- ★ 3. Przeczytaj fragment hasła ze słownika języka polskiego. Wyjaśnij, co to znaczy, że urwis jest *na dywaniku*.

Dywanik – mały dywan. ♦ **Pójść na dywanik** – zostać wezwanym przez przełożonego na rozmowę, zwykle nieprzyjemną.

Dziękuję za uwagę :)

*Prezentację przygotowała:
Pedagog terapeuta,
mgr Zofia Pokrzyk.*